

משרד הדתות

פעולות ביקורת

נערכה בדיקה במחסן לתשמישי קדושה של המשרד; הבדיקה הושלמה בחשבות המשרד. במחלקה למועצות דתיות נערכו בדיקות להשלמת הביקורת שנערכה בכמה מועצות דתיות.

המחסן לתשמישי קדושה

המחסן לתשמישי קדושה של משרד הדתות מספק תשמישי קדושה וספרי קודש, במחירים מוזלים, לבתי כנסת, לשיבות, לבתי ספר, למוסדות חינוך שונים, למוסדות סעד וכן לעולים חדשים ולבחורי ישיבה. במחסן מועסקים 6 עובדים קבועים ו-5 עובדים ארעיים. המחסן נמצא ביפו. עד לשנת 1969 היה מחסן נוסף בירושלים, אך משרד הדתות סגר אותו בהתאם למדיניות משרד האוצר באותה עת לצמצום מחסני הממשלה. בעקבות הגידול בעלייה בשנים האחרונות, במיוחד מברית המועצות, הקים משרד הדתות, נוסף על המחסן שביפו, תחנות לחלוקת תשמישי קדושה לעולים בלשכות המשרד שבחיפה ובירושלים, במועצות הדתיות בבאר שבע ובערד וכנמל התעופה לוד במסגרת שירותי קליטת עולים על ידי המשרד לקליטת העלייה.

מחזור הכספים של המחסן בשנת הכספים 1972 היה כדלהלן (ב"י):

1,526,716	ס"ה קניות
1,483,365	מכירות (במחיר הקנייה)
148,337	10% תוספת
<u>1,631,702</u>	

על חלק מהמכירות ניתנו לקונים הנחות בסך 604,785 ל"י לפי הפירוט הבא (ב"י):

475,223	הנחות לעולים
129,562	הנחות לקונים אחרים
<u>604,785</u>	

בכיסוי ההנחות לעולים השתתפו המשרד לקליטת העלייה, הסוכנות היהודית ומשרד הדתות. משרד הדתות כיסה גם את ההנחות לקונים אחרים.

ההוצאות על ניהול המחסן הסתכמו ב-116,451 ל"י. לכיסוי הוצאות אלה הועבר לאוצר סך 148,337 ל"י, המהווה את התוספת של 10% על מחיר הרכישה.

בחודשים נובמבר-דצמבר 1973 ערך משרד מבקר המדינה ביקורת על פעולות המחסן, ובדק את סדרי הרכישה מספקים, סדרי המכירה והחלוקה של הפריטים, שיטת החזקת המלאי וניהולו וכן סדרי רישום בהנהלת החשבונות, ניהול הקופה, ניהול הכספים וניהול כרטיס המלאי. הביקורת גערה במחסן והושלמה בהנהלת המשרד ובגזברות בירושלים (בדבר ביקורת קודמת על המחסן לתשמישי קדושה ראה ד"ח שנת 16, עמ' 184-185).

רכישות

1. המחסן עורך את מרבית קניותיו - כ-90% - ישירות מיצרנים: סופרי סת"ם, בתי מלאכה לטליתות וגרתיקים, בתי דפוס ומו"לים. בשנת הכספים 1972 היו הרכישות בהיקף של יותר מ-1.5 מיליון ל"י ובשנת הכספים 1973 עד לסוף דצמבר 1973 הן הגיעו לסכום של 1,865,000 ל"י.

לשנת הכספים 1972 הוקצב סכום של 1 מיליון ל"י בעבור קניות למחסן. בעקבות עליית המחירים והרחבת הפעילות ביקש וקיבל המשרד במשך השנה אישור להגדיל את התקציב ל-1,400,000 ל"י, אך ההוצאה למעשה הגיעה לסך 1,525,000 ל"י. לשנת הכספים 1973 ביקש המשרד להקציב למטרה זו סך 1 מיליון ל"י בלבד, אף כי אפשר היה לחזות מראש, שהקניות באותה שנה יהיו בהיקף גדול בהרבה מסכום זה.

המנהל הכללי של משרד הדתות מינה ועדת רכישות, שבה חברים שני סמנכלי"ם של המשרד, חשב המשרד, מנהל המשק ומנהל המחסן. הוועדה מתכנסת בדרך כלל פעם בשנה וקובעת, בין היתר, הנחיות כלליות לרכישות במשך השנה. לקראת ישיבה זו מכין מנהל המחסן רשימת פריטים ומחיריהם וכן רשימת הספקים, שמהם יירכשו הפריטים במשך השנה. הוועדה מחליטה על סוגי הפריטים שיירכשו ועל מסגרת מחירים ומאשרת את רשימת הספקים. לעתים מתכנסת הוועדה, גם כאשר חלים שינויים ניכרים במחירי הפריטים או כשהמשרד מפרסם מכרזים לקניות בעבור המחסן. ההחלטה על הזמנת הפריטים וביצוע הרכישות נעשים על ידי שניים מחברי הוועדה, חשב המשרד ומנהל המחסן, שהוועדה ייפתח את כוחם לכך.

— כיוון שהמדובר ברכישות בסכומים ניכרים וכיוון שלמטרה זו מונתה על ידי המנהל הכללי ועדה בת 5 חברים, הייתה העברת עיקר סמכותה לשניים מחבריה טעונה אישור, מה שלא נעשה; הסמכויות הועברו אליהם בלא לדרוש מהם דיווח על פעולותיהם. ביצוע הרכישות על ידי חשב המשרד אינו מתיישב עם תפקידו כחשב.

2. ספרים, שרכישתם מהווה כ-2/3 מההיקף הכספי הכללי של הרכישות של המחסן, נקנים ממו"לים בלא מכרז. כאשר נקבע תיאור מדויק של ספר, שניתן לרכשו אצל מו"ל מסוים, יש מקום לרכשו אצל אותו המו"ל ללא מכרז, אולם על ספרים, שלא ניתן עליהם תיאור מדויק, יש לפרסם מכרז. תפילין וקלף למזוזות נרכשים בדרך כלל באמצעות מכרזים.

— בכמה מקרים הוזמנו תפילין וקלף למזוזות ללא מכרז: בספטמבר 1972 הוזמנו 2,000 זוגות תפילין אצל ספק ללא מכרז במחיר של כ-160,000 ל"י.

3. בשנת 1968 פנתה חברת מו"ל (להלן המו"ל) למשרד הדתות וביקשה השתתפות כספית בהכנות לעריכת סידור תפילה. המדובר בסידור ישראלי, שוועדת מומחים מטעם משרד החינוך והתרבות המליצה בשנת 1966 להכין לצורך שימוש בבתי ספר; משרד החינוך והתרבות אף הקציב למו"ל למטרה זו סך 5,000 ל"י. משרד הדתות נענה לבקשה

והקציב למטרה זו סך של 20,000 ל"י. בשנת 1970 פנה המו"ל בבקשה להקציב לו סכום נוסף של 5,000 ל"י ואף הציע, שמשרד הדתות ירכוש את כל המהדורה הראשונה, במחיר הקרן. משרד הדתות נענה לשתי הבקשות של המו"ל, העניק לו סכום נוסף של 5,000 ל"י ורכש את המהדורה הראשונה, 10,000 ספר, במחיר של 4 ל"י לסידור. לאחר מכן רכש המשרד גם את המהדורה השנייה, המודפסת על נייר טוב יותר, 10,000 ספר במחיר של 5 ל"י לסידור. עזרתו של משרד הדתות למו"ל התבטאה אפוא במתן מענקים, בסכום של 25,000 ל"י, לעריכת הסידור, וברכישת 20,000 סידורים בסכום של 90,000 ל"י, שהמו"ל הגדירו כמחיר הקרן.

— משרד הדתות החליט על מתן המענקים ורכישת הסידורים, בלא שהיו בידו נתונים מפורטים על הוצאות המו"ל בשלבים השונים של עריכתו והדפסתו של הסידור לצורך קביעת המענק ומחיר הקרן של הספרים. משרד הדתות גם לא ערך הסכם בכתב עם המו"ל, שבו ייקבעו זכויותיו של המשרד, שנבעו מהמענקים שהעניק, לגבי הדפסת מהדורות נוספות של הסידור.

מכירות

המחסן מוכר, בדרך כלל, את הפריטים במחיר הרכישה בתוספת 10% לכיסוי הוצאות המחסן. בתי כנסת, ישיבות, מועצות דתיות, בתי ספר ומוסדות סעד וכן בני ישיבות, עולים חדשים מארצות שונות, שוטרים ונוזקי סעד יכולים לרכוש במחסן פריטים שונים בהנחות ניכרות ממחירי המכירה הרגילים. עולים חדשים מברית המועצות ומארצות מצוקה מקבלים מהמחסן תשמישי קדושה ללא תשלום במסגרת רשימת פריטים קבועה ובגבולות הסכום, שנקבע בהסכם בין משרד הדתות, משרד הקליטה והסוכנות היהודית.

לצורך קביעת ההנחות מינה המנהל הכללי של המשרד ועדה שבה חברים — שני הסמנכ"לים, חשב המשרד, ומנהל המשק. לגבי מוסדות קובעת הוועדה הנחות לכל מקרה בנפרד, ואילו לגבי בודדים קובעת הוועדה כל שנה את הקריטריונים להנחות, באחרונה במאי 1973.

לשם מכירת פריטים בהנחה הדפיס המשרד טפסים, שבהם נרשמים שיעורי ההנחה והגבלת סכום הרכישה. הטופס הממולא מחייב אישור הוועדה.

ההנחות למוסדות מתאשרות, כאמור, בכל מקרה בישיבה על ידי הוועדה, ונרשם על כך זכרון דברים, ועל טפסי ההנחה, המיועדים למקרים אלה של מתן הנחה, מופיעה חתימתו של יושב ראש הוועדה, כשהיא מודפסת בסטנסיל ולמעשה חותמים על הטופס חשב המשרד ומנהל המשק. בטפסי ההנחה המיועדים לבני ישיבות מופיעות חתימותיהם של יושב ראש הוועדה וחשב המשרד, כשהן מודפסות בסטנסיל, ולמעשה חותם על הטופס מנהל המשק בלבד. על גבי הטפסים המיועדים לנוזקי סעד, אנשי משטרה ועולים חדשים מופיעות חתימותיהם של שלושה מחברי הוועדה, כשהן מודפסות בסטנסיל, וחותרם למעשה האחראי על המחסן, שאינו חבר הוועדה.

— חתימה בסטנסיל אינה מעידה, שהחותרם אמנם אישר את הנתונים שבמסמך, שעליו מופיעה חתימתו.